

Египетъ, Юдея, Будизма, съ гръцкия политеизъмъ, мистицизмъ, магесничество, спиритуализъмъ.

Най-важната диференцияция на религиозната мисль е Метафизиката. Тя си поставя за задача да разреши всичкитъ проблеми на съществуването, като издири първитъ и крайни причини и се впусне въ най-голѣми абстрактни разсуждения. Като изхожда отъ хипотези и работи по априоренъ методъ, Метафизиката претендира да притежава самия ключъ на мировитъ тайни.

Метафизиката се диференцира въ следнитъ доктрини:  
**Спиритуализъмъ.** — Обяснение на живота чрезъ духовнитъ принципи, даване предимство на нематериалнитъ фактори въ живота, върване въ съществуване на душата и нейнитъ влияния (Платонъ, Цицеронъ, Босюс, Декартъ, голѣмитъ философи отъ метафизичния периодъ въ Германия).

**Материализъмъ.** — Всичко изхожда отъ въздесщата материя, единствено начало и смисль на живота. Отричане на душата, Бога, нематериалнитъ сили (Епикуръ, Хобсъ, Де Олбакъ, Дидро, Ла Метри).

**Спиритизъмъ.** — Върване въ задробния животъ на души, на възможнитъ сношения съ тѣхъ.

**Атомизъмъ.** — Свѣтътъ е образуванъ отъ спонтанното съединение на атомитъ (Демокритъ и съвременнитъ атомисти).

**Сенсуализъмъ.** — Органитъ на чувствата сж единствения изворъ на човѣшкитъ познания.

**Рационализъмъ.** — Човѣшкиятъ разумъ е единствения изворъ на познанието. Божието откровение е мить.

**Мистицизмъ.** — Вѣра въ възможността на едно вътрешно общение съ Божеството.

Тѣзи разграничения се сливатъ, свързватъ и допълнятъ въ научната мисль, която се отказва да издири необяснимото, която, пропита отъ съзнанието за относителността на нѣщата, тѣхната взаимодѣйность, тѣхния монистиченъ характеръ, тѣхнитъ конкретни причинности, тѣхния еволюизъмъ, ограничава спекулациитъ си въ областта на провѣримото. Прогреситъ на природознанието въ края на XIX-я вѣкъ сж изумителни, благодарение на микроскопичнитъ, анатомичнитъ, ембриологичнитъ издирвания, които обясняватъ тайнитъ жизнени проявления. Физиката доказа единството на всичкитъ природни сили. Спектралната анализа доказа общността на земнитъ вещества съ тѣзи, които образуватъ другитъ планети, слънцето, звездитъ. Химията откри непознати до тогава вещества и доказа чудеснитъ свойства на въглерода. Монистич-